

De grammatica van les 17

De coniunctivus in de hoofdzin

streefzinnen (ne): zinnen waarin aangegeven wordt dat iets bereikt wil worden:

• aansporing	adhortativus	laten
• verbod	prohibitivus	moeten
• wens	optativus	mogen

zegzinnen (non): zinnen, waarin gewoon een mededeling gedaan wordt, al dan niet met zekerheid.

• twijfel	dubitativus in vragen	moeten/zullen
• mogelijkheid	potentialis	wel zullen
• irreële situatie	irrealis	zou

Adhortativus:

ontkenning: ne

vertaling: laten

Rem publicam restituamus! Laten we de republiek herstellen!

Prohibitivus (verbod): coni. perf. of praesens 2e persoon: ne

Ne eum audias!

Laat jij niet naar hem luisteren/Je moet niet naar hem luisteren!

Optativus (wens): ne

1. **reële (vervulbaar geachte) wens:** coniunctivus praesentis vaak met het woordje 'utinam' (och) ingeleid

Ita me dei adiuvent. Zo waarlijk mogen de goden mij helpen

Utinam dei nos iuvent. Och, mogen de goden ons helpen

2. **irreële (onvervulbaar geachte) wens:** ingeleid door 'utinam'

Utinam amicus noster hic adesset

Och, mocht onze vriend hier aanwezig zijn/waas onze vriend hier maar aanwezig.

irreële wens van het heden: coniunctivus imperfecti gebruikt (Och, imperfectum maar ..).

irreële wens van het verleden: coniunctivus plusquamperfecti (Och, had/was maar ge...)

Utinam Caesar Brutum necavisset.

Ach, had Caesar Brutus maar gedood.

Dubitativus (van twijfel): in een vraagzin, non

van het heden: coniunctivus praesens (zullen/moeten)

Romam eamus an hic maneamus? Moeten we naar Rome gaan of hier blijven?

dubitativus van het verleden: coni. imperfecti (moest/zou)

Quid facerem? Wat moest ik doen?

Potentialis: non

geeft een mogelijke, of waarschijnlijke handeling of gebeurtenis en bescheiden mening weer.

1. potentialis van het heden: coniunctivus praesentis/perfecti

Quis hoc dubitet!

Wie zou hieraan kunnen twijfelen!

Wie zal hieraan wel twijfelen?

Wie kan hieraan twijfelen?

Vaak wordt de potentialis voorafgegaan door een si-zin:

Si Marcus aeger sit, domi maneat.

Stel dat/Als Marcus ziek is, zal hij wel thuis blijven.

2. potentialis van het verleden: de coniunctivus imperfecti meestal 2e s. in versteende uitdrukkingen gebruikt.

Videres/dicere, pitares Romam a Gallis occupatam esse.

Je had kunnen zien/zeggen/denken dat Rome door de Galliërs bezet was.

Plaatsbepalingen

De locativus/de genitivus locativus:—i. Deze locativus komt voor in de volgende gevallen:

- bij namen van steden en kleine eilanden van de 1^e en 2^e declinatie singularis:
Romae/ Corinthi/Deli sum. Ik ben in Rome, Corinthe, op Delos
- Carthagini – te Carthago (ondanks het feit dat Carthago van d 3^e is)
- ruri – op het platteland, domi – thuis, belli – in oorlog

In alle andere gevallen gebruik je bij namen van plaatsen en kleine eilanden de **ablativus loci** zonder het voorzetsel 'in'.

Delphis, Athenis – te Delphi, te Athene

Carthagine – te Carthago (naast de locativus)

De ablativus separativus:

ablativus van scheiding zonder voorzetsel: vanaf

Roma, Athenis, Delo, Carthagine venio. Ik kom van Rome/Athene/Carthago

Domo, rure venio. Ik kom van huis/het land.

De accusativus regionis/van richting: naar.

In dezelfde gevallen als hierboven gebruik je alleen de accusativus om aan te geven dat je ergens naartoe gaat.

Romam, Delphos, Carthaginem eo. Ik ga naar Rome/Delphi/Carthago.

Domum, rus eo. Ik ga naar huis/het land.

NB:

1. Bij bijstellingen bij deze plaatsbepalingen gebruikt men wel een prepositie:

Romam, ad urbem aeternam naar Rome, de eeuwige stad

Roma, ex urbe aeterna vanuit Rome, de eeuwige stad

Romae, in urbe aeterna in Rome de eeuwige stad

2. bij de ablativus separativus wordt wel een voorzetsel gebruikt

- bij vertrek uit de buurt van de plaats en niet uit de plaats zelf

Abeo a Roma. Ik vertrek uit de omtrek van Rome.

- in geval van tegenstellingen

A Roma in castra eo. Ik ga van Rome naar het kamp.

- bij lange en procul

Procul a Roma sum. Ik ben ver van Rome

3. bij de woorden locus en totus in de ablativus loci gebruik men normaal geen 'in'. Toto orbe terrarum homines vivunt. Op de hele wereld leven mensen.

Het gerundivum:

de stam van het praesens +(e)ndus/a/um. Het wordt dan verbogen als bonus/a/um.

laudare	laudandus	geprezen moetende worden, prijzenswaardig
videre	videndus	gezien moetende worden, zienswaardig
regere	regendus	bestuurd moetende worden, besturenswaardig
audire	audiendus	gehoord moetende worden, horenswaardig
capere	capiendus	genomen moetende worden, nemenswaardig

Gebruik.

1. als naamwoordelijk deel + esse: moeten worden ...

Hannibal timendus est. Hannibal moet gevreesd worden.

Door wie er gevreesd moet worden wordt aangegeven door een **dativus van de handelende persoon/auctoris**: Hannibal Romanis timendus est. Hannibal moet door de Romeinen gevreesd worden.

gerundivum + esse + ontkenning of 'vix': 'kunnen/hoeven worden'.

Hannibal vix/non Romanis timendus est. Hannibal hoeft niet/nauwelijks door de Romeinen gevreesd te worden.

2. als bijvoeglijke bepaling.

laudandus vir – een prijzenswaardige man, een man die geprezen moet worden.

Meestal wordt het gerundivum **dominant** gebruikt: nadruk op het werkwoord in het gerundivum.

Vertaling: naamval – het + infinitivus - van + het naamwoord.

Voorbeelden:

- **genitivus**: cupidus + gen. – begerig naar: Cupidus Hannibalis vincendi sum.
– ik ben verlangend naar het overwinnen van H. → Ik verlang ernaar H te overwinnen
gen. + causa/gratia – wegens: Gentis Romanae vincendae causa Hannibal Alpes transiit. – Wegens het overwinnen van de Romeinen is Hannibal de Alpen overgetrokken. → Hannibal is de Alpen overgetrokken om de Romeinen te overwinnen.

- **ablativus:** Sociis oppugnandis Hannibal Romanos vincere vult. Door het aanvallen van de bondgenoten/door de bondgenoten aan te vallen wil Hannibal de Romeinen overwinnen.

- **accusativus:** Ad Romanos vincendos in Italiam venit. Hij is naar Italië gekomen naar het overwinnen van de R/om de R te overwinnen.

Bij werkwoorden als dare, permittere, curare:

Eis captivos custodiendos dedit. Hij heeft het bewaken van de gevangenen aan hen gegeven/opgedragen. Hij heeft hen opgedragen de gevangenen te bewaken

Urbem muniendam curat. Hij zorgt voor het/hij laat de stad versterken

Villam aedificandam locat. Hij besteedt het bouwen van een landhuis aan. Hij laat ..

- **dativus:**

praeesse + dativus aan het hoofd staan van Castris defendendis praeesse.

Hij staat aan het hoofd van het verdedigen van het kamp.

dativus finalis/van doel: tot om: creat dictatorem rei publicae servandae.

Hij stelt een dictator aan om de staat te redden.